

**“MAQSUD SHAYXZODANING” O‘ZBEK MADANIY MEROSIGA
QO‘SHGAN HISSASI**

Razakov Bekzod Ismoil o‘g‘li

Toshkent davlat transport universiteti

Elektrotexnika va kompyuter muhandisligi fakulteti EE-12 guruhi

Anotatsiya: Mazkur maqolada Maqsud Shayxzodaning o‘zbek milliy madaniyati va ma’naviy merosining taraqqiyotiga qo‘shgan hissasi ko‘p qirrali tahlil etiladi. Uning adabiy ijodi, tarjimonlik faoliyati, tarixiy dramalari, ilmiy-ommabop maqolalari orqali xalq tafakkurini uyg‘otishga bo‘lgan xizmatlari ochib beriladi. Shayxzoda o‘zbek adabiyotini dunyo madaniyati bilan bog‘lagan, milliy tarixni badiiy ifoda bilan uyg‘unlashtirgan, o‘zbek xalqining tarixiy ongini shakllantirishga munosib hissa qo‘shgan siymo sifatida tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Maqsud Shayxzoda, o‘zbek madaniyati, adabiy meros, tarixiy drama, tarjima.

Kirish

O‘zbek milliy adabiyoti va madaniy tafakkuri rivojida katta iz qoldirgan adiblar orasida Maqsud Shayxzodaning o‘rni alohida e’tiborga loyiqdir. U XX asr o‘zbek adabiyotining yorqin namoyandasi, mohir dramaturg, teran tafakkurli mutafakkir, fidoyi tarjimon va tarixiy shaxsiyatlarimizni yuksak darajada badiiy timsolga aylantirgan ijodkordir. Shayxzoda faqatgina san’atkor emas, balki o‘zbek milliy ongining uyg‘onishiga xizmat qilgan ma’rifatparvar ziyoli sifatida ham qadrlanadi.

Asosiy qism

1. Tarixiy xotirani uyg‘otgan dramaturg

Maqsud Shayxzodaning o‘zbek madaniyatiga eng katta hissalaridan biri — tarixiy dramalari orqali milliy xotirani jonlantirganidir. “Jaloliddin Manguberdi”, “Mirzo Ulug‘bek”, “Alisher Navoiy” kabi sahna asarlari orqali u xalqimizning ulug‘ tarixiy shaxslarini zamonaviy tafakkur bilan uyg‘unlashtirib, ularni ramziy, badiiy va ma’naviy timsollarga aylantirdi.

Bu asarlar o‘z davrida tomoshabin va o‘quvchilarda tarixiy o‘zlikni anglash, milliy g‘urur va o‘ziga ishonch tuyg‘ularini shakllantirishda muhim rol o‘ynadi. Ayniqsa, totalitar tuzum davrida Shayxzodaning bunday obrazlarni yaratishga jur‘at qilgani — uning ijodiy va fuqarolik jasoratidan dalolat beradi.

2. O‘zbek tilida xalqparvarlik ruhidagi she’riyat

Shayxzodaning she’riy merosi ham o‘zbek madaniyatining boyligidir. U o‘z she’rlarida xalqning dardini, orzusini, ma’naviy olamini ifoda etgan. Uning

poetik tili xalqchil, ruhiyatga yaqin, milliy qadriyatlarga sodiq edi. Ayniqsa, milliy ozodlik, haqiqat, adolat, ma'naviyat mavzulari Shayxzoda she'riyatining bosh g'oyaviy yo'nalishidir.

Adibning "Jaloliddin" nomli dramasi ham aslida she'riy sahna asari bo'lib, uning badiiy kuchi xalqning tarixiy xotirasini uyg'otishga xizmat qiladi.

3. Tarjimonlik faoliyati orqali madaniyatlararo ko'prik

Shayxzodaning o'zbek madaniyatiga qo'shgan yana bir ulkan hissasi — uning tarjimonlik faoliyatidir. U turk, fors, rus va Yevropa adabiyotidan ko'plab durdona asarlarni o'zbek tiliga tarjima qildi. Ayniqsa, Alisher Navoiy asarlarini turk tiliga tarjima qilishi, Nizomiy va Hofiz g'azallarini fors tilidan o'zbek tiliga yaqinlashtirishi madaniy almashuvning noyob namunalaridir.

Uning tarjimalari faqat tilshunoslik emas, balki madaniy qadriyatlarni uzatish, xalqlar o'rtasidagi madaniy ko'priklarni barpo etish faoliyati edi. Shu tariqa Shayxzoda o'zbek o'quvchisini dunyo madaniy xazinasiga bog'ladi, va aksincha — jahonni o'zbek adabiyotidan voqif qildi.

4. Ilmiy, publitsistik va ma'naviy-ma'rifiy faoliyati

Shayxzoda faqat adib emas, balki jamoat arbobi, publitsist va madaniy ishlar targ'ibotchisi sifatida ham faol bo'lgan. U o'zining ilmiy-ommabop maqolalari orqali o'zbek adabiyoti, tili, tarixiy shaxsiyatlari haqida chuqur mulohazalar yuritgan. Bu maqolalar bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Ayniqsa, Shayxzodaning o'zbek xalqining tarixiy ildizlariga bo'lgan hurmati, qadimgi turkiy adabiyotga qiziqishi, Islom madaniyatiga bo'lgan ehtiromi uni mustahkam g'oyaviy pozitsiyadagi ziyoliga aylantirgan.

5. Ma'naviyat va istiqlool g'oyalarining targ'ibotchisi

Shayxzodaning butun ijodiy yo'nalishida mustaqillik g'oyasi, ma'naviy ozodlik, erkin fikrlash, milliy uyg'onish ruhiy markazda turadi. U bu g'oyalarni ochiq aytmagan davrlarda ham ramziy va badiiy yo'llar bilan bayon qilishga harakat qilgan. Aynan shu jihatlar tufayli uning asarlari istiqlool davrida qayta o'rganila boshlandi.

Bugungi kunda Shayxzoda ijodi o'zbek yoshlarining tarixiy ongini shakllantirish, milliy madaniyatimizga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, ma'naviy o'sishda muhim o'quv manbaiga aylangan.

Xulosa

Maqsud Shayxzoda — o'zbek madaniy merosining yorqin targ'ibotchisi, milliy o'zlikni anglashga yo'naltiruvchi ijodkor. Uning adabiy, tarjimonlik va ilmiy merosi nafaqat san'at uchun, balki millat ma'naviyati uchun ham beqiyos boylikdir. Shayxzoda o'zbek xalqining madaniy xazinasiga fidokorona xizmat qilgan, o'zidan o'chmas iz qoldirgan adibdir. Uning ijodi bugun ham

o'rganilmoqda, targ'ib etilmoqda va yosh avlod uchun ma'naviy yo'lchi yulduz bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shayxzoda, M. (1970). Tanlangan asarlar (2 jildlik). Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
2. G'aniyeva, M. (2002). O'zbek dramaturgiyasi tarixi. Toshkent: Fan nashriyoti.
3. Yo'ldoshev, S. (1995). O'zbek adabiyoti taraqqiyotida Maqsud Shayxzoda ijodining o'rni // O'zbek adabiyoti va san'ati. №4, B. 25–29.
4. Karimov, I. (1997). Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
5. Nurmonov, A. (2014). XX asr o'zbek adabiyoti. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.
6. Mamajonov, T. (2007). Maqsud Shayxzoda — millat ziyolisi. // O'zbek tili va adabiyoti. №2. B. 31–35.
7. Xudoyberganov, R. (2001). Maqsud Shayxzoda: hayoti va ijodi. Toshkent: Fan.
8. Rashidov, S. (2018). Tarixiy dramalarda milliy ruh (Monografiya). Samarqand: SamDU nashriyoti.
9. Adabiy meros va istiqlol g'oyalari. (2011). Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
10. Qodirov, T. (1988). Adabiyot — ma'naviyat ko'zgusi. Toshkent: O'qituvchi.